

PRESENTATION OF A PERSON FOR IDENTIFICATION BY A 3D APPEARANCE MODEL

A. Kovalenko

The article deals with the formulation of the organizational and tactical foundations for the presentation of a person for identification by a 3D model of her appearance. The author notes that the named form of presentation for identification is a promising high-tech way of carrying out the mentioned investigative (detective) action, a logical development and a modern alternative to identification by photographs. To conduct the proposed study, a virtual (computer) scene was created, within which a demonstration of 3D models of a person's appearance was worked out. It is advisable to involve at least two attesting witnesses in this procedural action and (or) to continuously film the identifying person at the same time as capturing the screen on which 3D models are shown. 3D models can be presented as recognizable faces on a monitor screen, in virtual reality (using VR glasses or a helmet) or in augmented reality (using AR glasses).

For identification, it is proposed to present 3D models of a recognizable face and at least three extras made using the forensic (signal) 3D scanning method. It is advisable to demonstrate the mentioned models to a recognizable person together and separately, as well as in a model of the environment in which the perception took place. In order to introduce into law enforcement, practice the procedure for presenting a person for identification using a 3D model, it is necessary to make appropriate changes to parts 6 and 7 of Article 228 Code of Criminal Procedure of Ukraine.

Key words: pre-trial investigation, investigative (search) action, presentation for identification, forensic (signal) 3D scanning, 3D appearance model.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.20>

УДК 343.13

Оксана Степанівна Мазур
кандидат юридичних наук, доцент
головний спеціаліст відділу організації прийому громадян,
розгляду звернень та запитів

Email: mazur_o18@ukr.net

Київська обласна прокуратура

Кирило Миколайович Бортун
Третій секретар з консульських питань
Посольства України у Французькій Республіці

Email: kyrylo.bortun2fra@gmail.com

Міністерство закордонних справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТАТТІ 6 «ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД» КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

У статті розглядаються питання розкриття змісту принципу верховенства права, його елементів та практика Європейського суду з прав людини в контексті порушення ст. 6 «Право на справедливий суд». Аналізуються зміни до Кримінального процесуального кодексу України щодо відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Ключові слова: принципи кримінального процесу, принцип верховенства права, право на справедливий суд, практика Європейського суду з прав людини.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обумовлюється тим, що принцип верховенства права, який був відображений у преамбулі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та у низці інших міжнародних документів щодо прав людини, повинен забезпечуватись навіть під час війни. Адже, відповідно до ст. 8 Конституції України в нашій країні визнається і діє принцип верховенства права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання поняття принципу верховенства права вивчали О. В. Баулін, М. І. Козюбра, О. П. Кучинська, Г. М. Омельяненко, Т. І. Фулей та інші науковці.

Мета дослідження. Проведення аналізу принципу верховенства права через призму практики Європейського суду з прав людини, а саме ст. 6 «Право на справедливий суд» Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року (далі – Конвенція) [1], з питань відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження та доступу до суду.

Викладення основного матеріалу. 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан на всій території нашої держави із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року. Але навіть в умовах воєнного стану, оскільки держава взяла на себе відповідні зобов'язання, вона повинна забезпечувати дотримання прав людини гарантованих Конвенцією, в тому числі «Право на справедливий суд» (ст. 6 Конвенції).

Перед нашою країною у зв'язку з війною та правовим режимом воєнного стану, особливо перед органами кримінальної юстиції постало чимало викликів, оскільки закони мирного часу не могли регулювати всі події та обставини, які виникли. Тому, Верховна Рада України внесла низку змін у законодавство, зокрема і до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Питання в тому, як ці зміни будуть реалізовуватись на практиці.

Слід зазначити, що Міністерство юстиції України вже вдруге, відреагувало на законодавчі зміни і частково заявило про тимчасовий відступ Україною від зобов'язань взятих за Конвенцією, відповідно до нормативно-правових актів, якими певною мірою пропорційно знижені конвенційні гарантії.

Видатний український вчений М. І. Козюбра в одній із своїх наукових публікацій наголошував на тому, що надзвичайна складність і багатогранність цього поняття робить безперспективною будь-яку спробу дати якесь універсальне визначення принципу верховенства права, придатне на всі випадки життя. У зв'язку з цим від попередньої нашої традиції, коли пошук «єдино правильного» визначення права, а нині його верховенства зводився у фетиш (цим грішив певною мірою і Конституційний Суд України), слід остаточно відмовитися.

Це підтверджується, зокрема, практикою Європейського суду з прав людини, який неодноразово акцентував увагу на ситуативності змістовної інтерпретації поняття верховенства права, традиційно уникаючи такого його дефінування, яке можна було б поширити на всі без винятку життєві обставини [2, С. 3].

В свою чергу, з метою виявлення консенсусного визначення поняття верховенства права, а також викладення його основних елементів Венеційська Комісія опублікувала доповідь «Про верховенство права» (Дослідження № 512/2009 від 04.04.2011 р.), це повинно сприяти практичному застосуванню цього важливого принципу. Зокрема, у доповіді виокремлено 6 основних елементів верховенства права.

Так, у п. 41 документа зазначено, що наразі можливий консенсус щодо обов'язкових елементів (як формальних, так і матеріальних або субстантивних) поняття «верховенство права», зокрема, таких, як: 1) законність, в тому числі прозорий, підзвітний і демократичний порядок введення законів у дію; 2) правова певність; 3) заборона свавілля; 4) доступ до правосуддя у незалежних і неупереджених судах, в тому числі судовий контроль за адміністративними актами; 5) дотримання прав людини; 6) недискримінація та рівність перед законом [3].

В КПК України також був імплементований принцип верховенства права, який передбачає, що кримінальне провадження здійснюється з дотриманням цього принципу, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права у кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини (ст. 8).

Акцентуємо увагу на тому, що принцип верховенства права є в основі важливої гарантії, яка закріплена у п.1 ст. 6 Конвенції праві на справедливий судовий розгляд. Особливе місце «права на справедливий судовий розгляд» в демократичному суспільстві в контексті Конвенції, потребує такого тлумачення складових його гарантій, щоб вони були не теоретичними чи декларативними, а конкретними та ефективними.

Тобто, ст. 6 Конвенції зобов'язує державу саме досягати результату. Засоби, які є у внутрішньому праві, в будь-якому разі повинні бути ефективними. Наприклад, вимоги п. 2 ст. 6 (презумпція невинуватості) та п. 3 ст. 6 (окремі права обвинуваченого) цієї статті є елементами загального поняття справедливого судового розгляду, які відображені у п. 1 даної статті. Ми в цьому дослідженні акцентуємо увагу на доступ до правосуддя як

такого, через втрату матеріалів кримінального провадження, оскільки право на доступ до суду є одним з аспектів права на справедливий суд.

У своїх рішеннях Європейський суд неодноразово наголошував, що право на доступ до суду, закріплене у п. 1 ст. 6 Конвенції, не є абсолютним: воно може бути піддане допустимим обмеженням, оскільки вимагає за своєю природою державного регулювання. Держави-учасниці користуються у цьому питанні певною свободою розсуду. Однак Суд повинен прийняти в останній інстанції рішення щодо дотримання вимог Конвенції; він повинен переконатись у тому, що право доступу до суду не обмежується таким чином чи такою мірою, що сама суть права буде зведена нанівець. Крім того, подібне обмеження не буде відповідати п. 1 ст. 6, якщо воно не переслідує легітимної мети та не існує розумної пропорційності між використаними засобами та поставленою метою [4, п. 44].

Практика Європейського суду щодо України стосовно гарантій, закріплених статтею у п. 1 ст. 6, знайшла своє відображення у справах, які стосуються права доступу до суду та справедливого судового розгляду.

Слід зазначити, що дія ст. 6 одночасно охоплює галузі цивільного та кримінального права. Судова практика спирається на принцип автономності понять «кримінально-правова сфера» та «кримінальне обвинувачення». І розуміти їх потрібно в тому автономному сенсі, в якому вони виступають в межах Конвенції. Ст. 6 Конвенції не розрізняє кримінальні злочини від інших кримінальних правопорушень і застосовується до будь-якої особи, яка була обвинувачена у діях, за які передбачається кримінальна відповідальність.

Внаслідок подій, які сталися навесні та в літку 2014 року, а також після повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави, уряд України тимчасово втратив контроль над частинами території Луганської та Донецької областей, де розташовувалися суди першої та апеляційної інстанцій, частина матеріалів кримінальних проваджень також залишилися на цій території.

Отже, перед органами державної влади постали питання про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження для забезпечення прав та законних інтересів підозрюваних та обвинувачених осіб. Ці питання були висвітлені в рішеннях ЄСПЛ у справах «Хлебик проти України» від 25.07.2017 р. (заява № 2945/16) [5] та «Куроченко та Золотухін проти України» від 11.02.2021 р. (заяви № 20936/16, № 53257/16) [6].

У справі «Хлебик проти України» заявник заявляв, що його ув'язнення за обставин, коли суди не в змозі розглянути апеляційну заяву, в якій він оскаржив свій вирок (внаслідок перебування його справи на території, яка не підконтрольна Уряду України), суперечить вимогам ст. 5 Конвенції. Він також заявляв, що в цьому контексті він позбавлений позовного права на відшкодування. Потім він поскаржився на те, що відповідно до ст. 6 Конвенції та ст. 2 Протоколу № 7 Конвенції він марно очікував розгляду апеляційним судом його апеляційної скарги стосовно свого вироку через те, що державні органи влади не в змозі забезпечити виконання вимог законодавства в частині розгляду апеляцій в обставинах, які аналогічні його обставинам.

ЄСПЛ наголосив, що Конвенція не покладає на держави обов'язок щодо створення апеляційних і касаційних судів, проте після того, як

держава створила такі суди, вона повинна забезпечити їхнє функціонування згідно із гарантіями, передбаченими ст. 6 Конвенції. Право на доступ до суду не є абсолютним та може мати певні обмеження; вони дозволені відповідно до того, як це припускається, оскільки право на доступ за своєю суттю передбачає регулювання Державою – регулювання, що може змінюватись в залежності від часу та місця відповідно до потреб та ресурсів суспільства й окремих осіб [5, п. 69].

ЄСПЛ констатував, що заявник був спроможний подати апеляцію, і вона була прийнята, таким чином право заявника на доступ до апеляційного суду Україною було забезпечено. Проаналізувавши обставини справи ЄСПЛ також визнав, що національні органи здійснили усі можливі заходи для вирішення проблеми заявника, в тому числі розглянули можливість відновлення матеріалів втраченого провадження отже, з урахуванням об'єктивних перешкод, з якими стикаються українські органи влади, порушень Україною своїх зобов'язань в цій справі відповідно до ст. 6 Конвенції судом не встановлено.

Разом з тим, в іншій справі ЄСПЛ дійшов протилежного висновку. Так, у справі «Куроченко та Золотухін проти України» пов'язаній з кримінальними провадженнями, матеріали яких залишилися на непідконтрольних Україні територіях, Суд дослідив питання про те, чи вжили державні органи належних заходів, які були їм доступні, для того, щоб пом'якшити, наскільки це можливо, негативні наслідки для заявника, які є наслідком відсутності доступу до матеріалів провадження.

Європейський суд з прав людини раніше вже визначив, що ключовим питанням у подібних справах є те, чи зробила держава усе можливе, щоб організувати судову систему таким чином, щоб гарантувати право на справедливий суд для людей, на яких вплинули бойові дії.

У справі першого заявника судді акцентували, що зволікання прокуратури протягом року до того, як подати клопотання про відновлення матеріалів до суду, а також відсутність реакції на вимогу суду виправити помилки у клопотанні. Незалежно від причин таких дій, Суд оцінив їх як ознаку недостатньої старанності, що, у свою чергу, говорить про те, що державні органи не вжили усіх можливих заходів. У зв'язку з цим ЄСПЛ дійшов висновку, що Україна порушила права першого заявника.

Що ж до другого заявника, то Суд погодився із тим, що для нього процедура відновлення матеріалів не була доступна в принципі. У підсумку, не було можливості ані зняти обвинувачення, ані припинити провадження. Разом з тим, заявник не був визнаний винним жодним судом, і при цьому тривалий час залишався обвинуваченим у такому провадженні, з яким нічого не міг зробити. Таким чином, Суд дійшов висновку, що порушення прав другого заявника також мало місце [6].

Тобто, в КПК України станом на середину 2022 року не було визначено механізму відновлення кримінальних проваджень у разі неможливості передачі судових справ із судів, що знаходяться в районі проведення бойових дій чи на тимчасово окупованій території, вирок в яких не ухвалено або не набрав законної сили. Така ситуація призводила до відмови судами у

задоволенні заяв про відновлення втрачених матеріалів та створювала умови порушення права на справедливий та упродовж розумного строку судовий розгляд, гарантованого ст. 6 Конвенції.

На сьогодні питання пов'язане з відновленням втрачених матеріалів кримінального провадження в Україні стало ще більш актуальним. Тому, до КПК України внесені зміни у ст. 615-1, згідно з якими, передбачена особлива процедура для відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану, як на етапі досудового розслідування, так і на етапі судового провадження.

Також, змінено положення щодо точного відновлення втраченого кримінального провадження, що у відповідних умовах іноді вкрай важко зробити, а іноді не можливо. Так, в новій редакції зазначається, що в разі недостатності зібраних матеріалів для точного відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження в тому обсязі, який, на його думку, є достатнім для ухвалення судового рішення, яким суд завершує відповідну стадію судового провадження, або своєю ухвалою закриває розгляд клопотання про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження і роз'яснює учасникам судового провадження право на повторне звернення з таким клопотанням за наявності необхідних документів.

З огляду на це, доцільно дослідити законодавство інших країн з аналогічних питань, особливо, які відносяться до континентальної сім'ї права. Так, наприклад, у Кримінально-процесуальному кодексі Франції у Книзі IV в Розділі III «Дії у разі зникнення процесуальних документів» статті 648-651 встановлюють порядок, що застосовується у випадку зникнення документів у кримінальному провадженні. Втрата оригіналу справи не повинна викликати серйозних труднощів, оскільки засвідчені копії повинні систематично зніматися відповідно до положень ч. 2 ст. 81 Кримінально-процесуального кодексу.

Таким чином, з усіх документів, складених або отриманих під час розслідування, повинні бути зроблені копії, кожна з яких засвідчується секретарем судового засідання або співробітником судової поліції, призначеним для виконання цього документа.

У ст. 648 Кримінально-процесуального кодексу Франції йдеться про зникнення документів з «надзвичайних причин». І ця загальна формула охоплює всі гіпотези, які можуть пояснити таку ситуацію. Відновлення стосується лише зникнення протоколів судових рішень або постанов, винесених у кримінальних, виправних або поліцейських справах, які ще не були виконані, а також незавершених проваджень та їхніх копій, складених відповідно до ст. 81 Кримінально-процесуального кодексу.

Відповідно до положень ст. 651 КПК Франції, якщо заява суду і присяжних більше не може бути пред'явлена або якщо справа була розглянута заочно і немає жодного письмового запису, судовий розгляд має бути розпочато з моменту, коли були втрачені документи. Те ж саме застосовується в будь-якій іншій справі, якщо не існує завіреної копії рішення [7].

Тобто, можна побачити, що норми КПК України та КПК Франції щодо відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження мають схожі положення. З тією різницею, що у КПК Франції вони виписані більш лаконічно та зрозуміло.

Тому, вважаємо, що копіювання матеріалів кримінального провадження в залежності від місця їх зберігання, може забезпечити ефективне відновлення в разі їхньої втрати.

Висновки. Отже, з огляду на викладене вбачається, що Розділ XII КПК України «Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження» залишився без змін. Це означає, що після відміни правового положення воєнного стану в Україні, будуть діяти зазначені норми, які і призвели до порушень прав та законних інтересів осіб, констатованих ЄСПЛ у справах проти України. Тому, КПК України потребує законодавчого врегулювання цих положень, а саме, норми ст. 615-1 доцільно вдосконалити та викласти в Розділі XII Кодексу.

Перелік посилань:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

2. Козюбра М. І. «Верховенство права в Україні», Серпень 2010 р. URL: <https://npu.edu.ua/media/kunena/attachments/legacy/files/03.pdf>.

3. Верховенство права: доповідь Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) схвалена на 86 пленарному засіданні 25-26.03.2011. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/go/lovatyy_s_verhovenstvo_prava_pravovladdya_2011_0.pdf.

4. Рішення у справі «Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany» від 12.07.2021 (Заява № 42527/98). URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?Aldx=520>.

5. Рішення к справі «Хлебик проти України» від 25.07.2017 (заява № 2945/16). URL: <https://rm.coe.int/case-of-khlebig-v-ukraine-1-ukr-ed/1680738311>.

6. Рішення у справі «Куроченко та Золотухін проти України» від 11.02.2021 р. (заяви № 20936/16, № 53257/16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_g12#Text.

Reference

1. Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (with Protocols) (European Convention on Human Rights) of November 4, 1950. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (in Ukrainian).

2. Koziubra, M. I. «Rule of Law in Ukraine», August 2010. Retrieved from: <https://npu.edu.ua/media/kunena/attachments/legacy/files/03.pdf> (in Ukrainian).

3. Rule of Law/Report of the European Commission «For democracy through law» (Venice Commission) approved at the 86th plenary meeting of 25-26.03.2011. Retrieved from: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/go/lovatyy_s_verhovenstvo_prava_pravovladdya_2011_0.pdf. (in Ukrainian).

4. Case of «Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany» as of 12.07.2021 (Application No. 42527/98). Retrieved from: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?Aldx=520>. (in Ukrainian).

5. Case of «Khlebig v. Ukraine» (Application No. 2945/16) as of 25.07.2017. Retrieved from: <https://rm.coe.int/case-of-khlebig-v-ukraine-1-ukr-ed/1680738311>. (in English).

6. Case of «Kurochenko and Zolotukhin v. Ukraine» (Applications No. 20936/16 and 53257/16) Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_g12#Text. (in English).

7. Кримінально-процесуальний кодекс Французької Республіки. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITE XT000006071154/LEGISCTA000006138105/#LEGISCTA000006138105.

7. Criminal Procedure Code of the French Republic. Retrieved from: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITE XT000006071154/LEGISCTA000006138105/#LEGISCTA000006138105.(in French).

CERTAIN ASPECTS OF ARTICLE 6 «RIGHT TO A FAIR TRIAL» OF THE CONVENTION ON THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

**O. Mazur
K. Bortun**

The article examines the issue of disclosure of the content of the principle of the rule of law, its elements and the practice of the European Court of Human Rights in the context of a violation of Art. 6 «The right to a fair trial». Changes to the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the restoration of lost materials of criminal proceedings under martial law are analyzed.

The relevance of the study is determined by the fact that the principle of the rule of law, which was reflected in the preamble of the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and in a number of other international documents on human rights, must be ensured even during the war. After all, according to Art. 8 of the Constitution of Ukraine, the principle of the rule of law is recognized and applied in our country.

In connection with the full-scale war and the legal regime of martial law, Ukraine faced many challenges, especially the criminal justice authorities, since peacetime laws could not regulate all the events and circumstances that arose.

As a result of the events that took place in the spring and summer of 2014, as well as after the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine, the government temporarily lost control over parts of the territory of Luhansk and Donetsk regions, where the courts of first instance and appeals were located, some of the materials of criminal proceedings also remained in this territory. Therefore, the state authorities were faced with the issue of restoring lost materials of criminal proceedings to ensure the rights and legitimate interests of suspects and accused persons. These issues were highlighted in the decisions of the European Court of Human Rights in several cases against Ukraine.

Therefore, the Verkhovna Rada of Ukraine made a number of changes to the legislation, in particular to the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Key words: principles of the criminal process, the principle of the rule of law, the right to a fair trial, the practice of the European Court of Human Rights.